

Warszawa, dnia 30 grudnia 2025 r.

prof. dr hab. Jacek Sobczak

Dyrektor Instytutu Własności Intelektualnej
i Prawa Medycznego
Uniwersytet Vizja w Warszawie

Recenzja

**książki dr Joanny Markiewicz-Stanny, *Detencja cudzoziemców. Standardy praw człowieka a polityka migracyjna państw europejskich*, Wydawnictwo Instytutu Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2025, ss.493,
wraz z oceną Jej dorobku naukowego i działalności naukowo-dydaktycznej,
mające stanowić podstawę habilitacji w Uniwersytecie Zielonogórskim**

1. Przedmiot recenzji wraz z informacją o Habilitantce

W związku z powierzeniem mi obowiązków recenzenta w przewodzie habilitacyjnym pani dr Joanny Markiewicz-Stanny, prowadzonym na Uniwersytecie Zielonogórskim, w niniejszej recenzji poddałem ocenie po pierwsze: monografię przedstawioną w postępowaniu, jako świadczącą o znacznym wkładzie w rozwój dyscypliny prawo, zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz.U.2024.0.1571). Ponadto, zgodnie z art. 221 tejże ustawy, zadaniem recenzenta jest ocena, czy przedstawione osiągnięcie naukowe spełniają wymagane ustawą kryteria. W tej sytuacji poza oceną merytoryczną monografii recenzja uwzględnia również ocenę istotności pozostałej aktywności naukowej oraz ocenę pozostałego dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i eksperckiego.

Pani Joanna Markiewicz -Stanny uzyskała stopień magistra prawa w 1999 r., po odbyciu studiów na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pisząc pod kierunkiem prof. dr hab. Krzysztofa Kolasińskiego pracę magisterską *Zakaz dyskryminacji w prawie pracy*. W 2006 r. podstawie dysertacji z zakresu prawa międzynarodowego publicznego *Wolność pracy ludzkiej. Studium z zakresu praw człowieka*, której promotorem był ś.p. prof. dr hab. Jan Białocerkiewicz, uzyskała na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Recenzentami w Jej przewodzie doktorskim byli wybitni znawcy prawa międzynarodowego: prof. dr hab. Anna Przyborowska

– Klimczak (UMCS) i prof. dr hab. Tadeusz Jasudowicz (UMK). Praca doktorska Habilitantki jest szerokim studium poświęconym dylematowi pracy i wolnością. Objęło ono normy prawne chroniące wolność pracy zawarte w międzynarodowym prawie pracy, międzynarodowym prawie praw człowieka, jak również, w prawie krajowym. W celu ukazania, współczesnych problemów ochrony praw człowieka podjęto rozważania historyczno-prawne i filozoficzno-prawne. Znacząca część tej pracy została poświęcona zagadnieniu pracy niewolniczej i przymusowej. Fundamentalne znaczenie dla tematyki dysertacji ma szczegółowa analiza w prawnych zakazujących niewolnictwa, poddaństwa oraz handlu ludźmi. W treści dysertacji zostały także przedstawione gwarancje wolności od przymusu pracy. Podjęto w niej także rozważania dotyczące wolności wyboru zatrudnienia oraz problem wolności człowieka w pracy, a więc jego relacji z pracodawcą. Te ostatnie kwestie analizowano w aspekcie prawa do prywatności, wolności religii, swobody wypowiedzi oraz wolności zrzeszenia się.

Po ukończeniu studiów prawniczych Habilitantka została zatrudniona w Instytucie Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, w którym pracowała od 1999 r. do 2014 r., z tym, że od 2012 r. do 2014 r. była w tej jednostce zastępcą dyrektora. Jednocześnie od 2007 r. do 2013 r. pracowała w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Sulechowie. W 2014 r. została zatrudniona w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego, w Katedrze Teorii, Filozofii i Historii Prawa, gdzie pracuje po dzień dzisiejszy.

W załączonym do wniosku autoreferacie Habilitantka przedstawiła szczegółowo osiągnięcia naukowe przed i po uzyskaniu stopnia doktora, wraz z informacją o aktywności naukowej realizowanej poza Uniwersytetem Zielonogórskimi danymi o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzatorskich. Analiza publikacji naukowych wraz z przedstawionymi informacjami, stanowi podstawę niniejszej recenzji.

2. Informacje o obowiązujących przepisach w dacie wszczęcia postępowania oraz o obowiązujących kryteriach oceny

Postępowanie habilitacyjne dr Joanny Markiewicz-Stanny, prowadzone jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1571 ze zm.; dalej: p.s.w.n.). Zgodnie z art. 219 ust. 1 tej ustawy, nadanie stopnia doktora habilitowanego następuje w wyniku postępowania habilitacyjnego, które ma charakter oceniający i zmierza do ustalenia, czy kandydatka spełnia ustawowo określone przesłanki. W myśl przywołanego przepisu, stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada stopień doktora, wykazuje się osiągnięciami naukowymi stanowiącymi znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, w której prowadzone jest postępowanie, oraz prowadzi

istotną aktywność naukową w więcej niż jednej instytucji, w szczególności zagranicznej. Przesłanki te mają charakter kumulatywny i obligatoryjny, a niespełnienie którejkolwiek z nich stanowi podstawę do odmowy nadania stopnia naukowego. Ocena spełnienia powyższych przesłanek należy do komisji habilitacyjnej powołanej na podstawie art. 221 ust. 5 p.s.w.n. i przeprowadzana jest w oparciu o dokumentację złożoną przez Habilitantkę.

3. Ocena działalności dydaktycznej i organizatorskiej Habilitantki

Dr Joanna Markiewicz-Stanny ma bogate doświadczenie dydaktyczne. Pracując w Instytucie Politologii Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz jednocześnie w PWSZ w Sulechowie prowadziła wykłady dla kierunków nieprawniczych z zakresu: „prawa międzynarodowego publicznego”, „międzynarodowej ochrony praw człowieka”, „prawa europejskiego”, „wiedzy o Unii Europejskiej”, „dokumentacji urzędowej UE”, „encyklopedii prawa”, „podstaw prawa dla dziennikarzy”, „prawa pracy z elementami etyki w administracji” (studia podyplomowe). W PWSZ w Sulechowie prowadziła także seminaria licencjackie. Po zatrudnieniu w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Zielonogórskiego jako pracownik Katedry Teorii, Filozofii i Historii Prawa, objęła wykłady z „podstaw prawoznawstwa” i „etyki prawniczej” na kierunku prawo, a na kierunku administracja z „etyki służb publicznych” oraz „etyki administracji”. Prowadzi także zajęcia z przedmiotu „International Labour Standards” dla studentów Erasmus Plus.

Współpracując czynnie z wieloma uczelniami zagranicznymi ma także szerokie doświadczenie w zakresie prowadzenia zajęć w języku angielskim w różnych uniwersytetach. Na Uniwersytecie w Kordobie prowadziła wykład „European Protection of Human Rights”, na Uniwersytecie Como Varese prowadziła wykład „Public Comparative Law”, na Uniwersytecie w Lizbonie prowadziła wykłady „European Procedural Law”, „Universal Protection of Human Rights”, „International Human Rights Law”, na Uniwersytecie w Perugii prowadziła wykłady gościnne „Children’s Rights Within Human Assisted Protection”, „The Protection of Ukrainian Refugees in Europe: Current Issues nad Practice”, a także w ramach seminarium doktoranckiego „Research Doctorate in Legality, Political Cultures and Democracy” zaprezentowała wspólnie z dr Adnieszką Wedel-Domaradzką referat „Personal Identity and Right to Respect for Private and Family Life in Europejan Human Rights System”. Przebywając jako *visiting researcher* na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Uppsali przedstawiła referat „Immigrant Detention and International Law” podczas „Higher Seminar in Migration Law, The Gothenburg/Uppsala/Lund Migration Law Network (GLUMIN)”.

Habilitantka współpracuje z wieloma zagranicznymi ośrodkami naukowymi, w których przebywała bądź na stażach naukowych, bądź prezentując swoje dokonania naukowe w formie wykładów i referatów. Była związana z Åbo Akademi Institute for Human Rights Uniwersytetu w Turku w ramach indywidualnego grantu „Mobility Program in Human Rights”. Z innych ośrodków, z którymi dr Joanna Markiewicz-Stanny współpracuje, wypada wskazać Uniwersytet Tuscia w Viterbo, Kenyatta University, Uniwersytet w Perugii, Uniwersytet w Uppsali, Uniwersytet w Bolonii, Uniwersytet w Turynie, wreszcie Uniwersytet w Ferrarze.

Związana jest także współpracą naukową z Instytutem Nauk Prawnych PAN, będąc członkiem zespołu „Centrum Badań nad Prawem Migracyjnym” i biorąc udział w seminariach, spotkaniach i konferencjach organizowanych przez to Centrum. Współdziała także z Instytutem Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy w ramach projektu „Child in Migration: Status and Identity”. Jest też członkiem zespołu eksperckiego powołanego na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, którego przedmiotem jest „Analiza prawna działania Rosji w Ukrainie od 2014 r. Pod kątem zbrodni agresji, zbrodni wojennych i ludobójstwa oraz rozwiązań prawnych państw sąsiadujących z Ukrainą w zakresie statusu obywateli Ukrainy”.

Habilitantka prowadziła także wykłady poza ośrodkami uniwersyteckimi w ramach szkoleń dla prawników, w tym sędziów organizowanych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka przedstawiając problem dostępu do informacji niejawnych zwłaszcza dotyczących pobytu cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej oraz odnoszących się do kwestii detencji dzieci migrantów w prawie i praktyce europejskiej. Na Zielonogórskiego Towarzystwa Edukacyjnego „Civilitas” prowadziła wykłady dotyczące praw i wolności człowieka. Brała także udział jako wykładowca w szkoleniach aplikantów radcowskich w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Zielonej Górze.

Habilitantka jest stałym współpracownikiem Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, dla której przygotowuje ekspertyzy i raporty, a także Agencji Narodów zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR). Współpracuje także z organizacją International Commission of Jurists „Children’s Alternatives to Detention Protecting their Rights in Europe” (CADRE) oraz z węgierskim Komitetem Helsińskim w ramach projektu „Right to Know 2”.

Dr Joanna Markiewicz-Stanny stale współpracuje z czterema czasopismami naukowymi, jest członkiem redakcji międzynarodowych czasopism „Marine Policy”, „Kenyatta University Journal Of Children’s Rights” oraz członkiem kolegium redakcyjnego „Dyskurs Prawniczy i Administracyjny”. Zasiada także w międzynarodowej radzie naukowej czasopisma „Zbornik Radova Pravnog Fakulteta” wydawanego przez Wydział Prawa

Uniwersytetu Vitez w Bośni i Hercegowinie. Jest z tobą recenzentką zarówno pism ogólnopolskich jak i międzynarodowy m.in. „Central and Eastern European Migration Review”, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” „Europejski Przegląd Sądowy”, „Studia Prawnoustrojowe”.

Imponujący jest udział Habilitantki w konferencjach i seminariach naukowych o zasięgu ogólnopolskim lub międzynarodowym, organizowanym zarówno w kraju, jak i zagranicą. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora wzięła ona udział w 42 konferencjach naukowych, organizowanych przez grupę polską Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego ILA, w zjazdach katedr międzynarodowego prawa publicznego, w ogólnopolskich konferencjach organizowanych przez wydziały prawa polskich uniwersytetów oraz uniwersytety zagraniczne. Na wszystkich tych konferencjach prezentowała referaty, z których znacząca część została wygłoszona przez Nią w języku angielskim.

Jako pracownik Uniwersytetu Zielonogórskiego pełniła liczne funkcje o charakterze administracyjnym. Jest wydziałowym koordynatorem programu „Most” (od 2024 r.), przewodniczyła komisji rekrutacyjnej na kierunku prawo oraz administracja (2022 r.), pełniła także funkcję opiekuna roku dla kierunku prawo (2021/2022). Pełniła stanowisko zastępcy dyrektora Instytutu Politologii (2012-2014). Uczestniczyła w licznych pracach uczelnianych komisji i zespołów jako członek: uczelnianej komisji ds. odpowiedzialności dyscyplinarnej doktorantów (od 2021 r.), zespołu ds. wpływu działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa i gospodarki INP UZ, wydziałowej Rady Programowej dla kierunku administracja (2021-2024), Komisji ds. ewaluacji nauki Instytutu Nauk Prawnych (2020-2023), Wydziałowej Komisji ds. jakości kształcenia (2014-2019). W okresie 2012-2014 była członkiem Senatu UZ oraz członkiem Rady Wydziału Humanistycznego.

Za swoje osiągnięcia pięciokrotnie była nagradzana przez rektora UZ za osiągnięcia organizacyjne (2017 i 2018), dydaktyczne (2017), naukowe (2022). Uzyskała także w 2022 r. stypendium „Grant Rektorski”.

Mimo swoich wybitnych kwalifikacji, obycia naukowego na konferencjach międzynarodowych, staży naukowych w międzynarodowych ośrodkach badawczych, związków z licznymi czasopismami naukowymi, imponującej liczby publikacji, Habilitantka nie wykształciła jak dotąd ani jednego magistra, była natomiast recenzentem 18 prac magisterskich na kierunku prawo, 24 prac magisterskich i 23 prac licencjackich na kierunku administracja. Sytuację taką trudno uznać za zadawalającą. Piszący te słowa nie wątpli, że studenci wiele by zyskali, gdyby na seminariach magisterskich mogli zetknąć się z osobą Habilitantki. Należy także żałować, że nie powierzono Jej nigdy funkcji promotora

pomocniczego. Szkoda także, że w macierzystym uniwersytecie nie znalazło się miejsce dla wykładu monograficznego dotyczącego migracji i uchodźców, czyli wykładu, którego problematyka jest szczególnie bliska Habilitantce, będąc jednocześnie jednym z tematów szczególnie ważnych dla współczesności.

Mając na względzie powyższe, recenzent z pełnym przekonaniem uznaje, że dorobek organizacyjny i dydaktyczny dr Joanny Markiewicz-Stanny spełnia ze sporym nadstatkiem wymogi stawiane osobom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego. Potwierdzając to, wypada zwrócić uwagę na wyjątkową aktywność Habilitantki na międzynarodowym rynku naukowym oraz fakt, że publikuje ona z sukcesem swoje teksty w licznych zagranicznych czasopismach naukowych. Odnotowania wymaga także aktywność konferencyjna Opiniowanej.

4. Ocena dorobku naukowego po doktoracie

Dorobek naukowy dr Joanny Markiewicz-Stanny po doktoracie jest obszerny, aczkolwiek dość jednorodny, mieszczący się jednak aż ośmiu pola badawczych jednak dość sztucznie wyróżnionych przez Habilitantkę. Składają się nań, jak wskazuje Habilitantka w swoim autoreferacie, 3 monografie, w tym 2 współautorskie, 2 redakcje prac zbiorowych, 22 artykuły opublikowanych w liczących się czasopismach naukowych, 22 rozdziały w monografiach zbiorowych i 3 publikacje w materiałach pokonferencyjnych. W tej liczbie znalazło się 13 publikacji obcojęzycznych, w tym współredagowana przez Habilitantkę monografia. Łącznie w dorobku dr Joanny Markiewicz-Stanny znalazły się 52 prace. Tak więc z punktu widzenia ilościowego podoktorski dorobek naukowy Habilitantki jest bardzo obszerny. Wspomnieć należy, że jeszcze przed obroną pracy doktorskiej miała Ona dość istotny dorobek naukowy, zarówno z punktu widzenia ilościowego, jak i jakościowego publikacji

Opublikowane podoktorskie teksty Habilitantki koncentrują się wokół ośmiu obszarów tematycznych, a mianowicie: praw jednostki w związku z zatrudnieniem, granic ingerencji państwa w prawa jednostki, statusu prawnego cudzoziemców, praw dziecka, prawa dyplomatycznego i konsularnego, prawa morskiego, polityki migracyjnej i azyłowej UE, działań wielonarodowych sił zbrojnych i odpowiedzialności organizacji międzynarodowych z tytułu naruszeń praw człowieka,

Najstarszym polem badawczym Habilitantki są **prawa jednostki związane z zatrudnieniem w aspekcie prawa międzynarodowego praw człowieka oraz**

międzynarodowego prawa pracy. Tego obszaru dotyczy monografia *Wolność pracy ludzkiej studium z zakresu praw człowieka* (Zielona Góra 2015), będąca skróconą i zaktualizowaną wersją Jej pracy doktorskiej. W treści tej monografii skupiono się na związkach między pracą przymusową lub obowiązkową a niewolnictwem, poddaństwem i handlem istotami ludzkimi. Zastanawiając się nad wolnością pracy autorka wskazała, że składają się na nią gwarancje zawarte w treści normatywnej prawo obywatelskich i politycznych jak również prawach gospodarczych i socjalnych. Dowodziła, że praca nie może być traktowana jako towar, gdyż jest specyficznym dobrem będącym przejawem wolności. Problematyki praw człowieka w aspekcie pracy przymusowej dotyczy m.in. *Zakazy niewolnictwa, poddaństwa i pracy przymusowej wyrokach europejskiego Trybunału praw człowieka*, „Studia Lubuskie”, 2007, t. 3, s. 103–113. W innym tekście Habilitantka wskazała, że zarówno w prawie międzynarodowym praw człowieka, jak i międzynarodowym prawie pracy, ukształtował się standard zobowiązań pozytywnych państwa, który kryminalizuje wszelkie formy eksploatacji człowieka – zob. *Positive obligations of states on the context of protection of an individual against exploitation remarks in the context of the case of Rantsev vs. Cyprus and Russia*, w: „Wykorzystywanie człowieka w XX i XXI wieku”, red. B. Sitek G. Damnacco, D. Barańska, K. Naumowicz, K. Zaworska, Olsztyn 2012, s. 137-151. Kwestie te poruszyła także w artykule *międzynarodowe zobowiązania Polski w zakresie zakazu niewolnictwa, poddaństwa i handlu istotami ludzkimi*, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 7-8, s. 160-180. Podjęła także zagadnienie przymusu pracy i jego kwalifikację prawną w międzynarodowym prawie humanitarnym – *Zastosowanie przymusu pracy i jego Kwalifikacja prawna w międzynarodowym prawie humanitarnym*, w: „Zbrodnia i kara: ludobójstwo – zbrodnie wojenne – zbrodnie przeciwko ludzkości”, pod red. W. Waclawczyk, K. Żarna, Toruń 2011, s. 123-138. Rozważała także zbrodnie ludobójstwa w Jugosławii w aspekcie obozów pracy przymusowej – *Obóz jako instrument ludobójstwa – analiza wybranych zagadnień*, „Międzynarodowe Prawo Humanitarne”, 2014, nr 5, s. 167-192. W orbicie zainteresowań dr Joanna Markiewicz-Stanny znalazła się także ewolucja międzynarodowego prawa pracy zwłaszcza w aspekcie deklaracji MOP w sprawie sprawiedliwości społecznej na rzecz sprawiedliwej globalizacji. Poświęciła także uwagę zagadnieniu dopuszczalnej ingerencji pracodawcy w prawo pracownika do prywatności. *Prawo pracownika do prywatności w europejskim systemie ochrony praw człowieka*, w: kontrola pracownika: możliwości techniczne i Dylematy prawne, pod red. Z. Góral Warszawa 2010, s. 95-110 oraz *The Employees’ Right to Information on Interference in Their Privacy in the Workplace*, „UWM Law Review” 2008, t. 1, s. 96-106).

Drugim polem badawczym Habilitantki były **granice ingerencji państwa prawa jednostki**. Z tego zakresu opublikowała ona trzy teksty, w których zajęła się warunkami dopuszczalności państwa w sferę autonomii informacyjnej jednostki, zwracając uwagę na rzeczywistą kontrolę sądową nad takimi działaniami władzy publicznej. Podjęła także problem prawa do samostanowienia informacyjnego, wywodząc, że składają się na to samostanowienie uprawnienia związane ze zdolnością jednostki o decydowaniu, ujawnieniu i wykorzystywaniu jej danych osobowych. Starła się dowieść, że zbieranie informacji na temat określonej osoby nie może być postrzegane jedynie jako ingerencja w jej prywatność, zauważając, że kwestie te rozpatrywać należy w ścisłym związku z wolnością ekspresji. Ciekawe wywody Habilitantki w tym zakresie oferty są jednak głównie o literaturę obcojęzyczną i analizę judykatów Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Pominięcie polskich badaczy lub potraktowanie ich „po macoszemu” trudno zaakceptować. Zob. *The Right of Access to Information Held by Public Authorities and National Security*, w: „Communication as a Measure of Protection and Limitation of Human Rights. Information in Relation to Human Rights: Collection of Papers from International Conference in Human Rights held on June 1-2, 2012 in Bratislava, Bratislava 2013, s. 506-515.

Dociekania dotyczących **statusu prawnego cudzoziemców oraz kontroli państwa nad wjazdem i pobytem cudzoziemców w aspekcie praw człowieka** to trzeci obszar badań Habilitantki. Znalazła się w nim monografia będąca podstawą ubiegania się o stopień doktora habilitowanego oraz wcześniejsze artykuły dotyczące tej sfery. Należą do niej to liczne teksty wśród nich świetnie napisana praca *Sytuacja prawna cudzoziemców a respektowanie praw człowieka. Wybrane problemy*, „Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego” 2011, nr 2, s. 107-128. W kolejnym tekście *Bezpieczeństwo państwa a ochrona praw człowieka - kazu cudzoziemców*, w: „Bezpieczeństwa współczesnego świata: aspekty bezpieczeństwa narodowego” pod red. K. Adamek, K. Wilczyńska, Poznań 2012, s. 187-203, dr Joanna Markiewicz-Stanny zajęła się nieregularną migracją w aspekcie ograniczania cudzoziemcom dostępu do terytorium państwa ze względu na jego bezpieczeństwo. W tym obszarze znalazł się także rozdział, będący punktem wyjścia dla badań nad detencją cudzoziemców – *Zastosowanie detencji wobec cudzoziemców w sytuacji nieregularnej z punktu widzenia praw człowieka*, w: „Status cudzoziemca w prawie międzynarodowym publicznym: implikacje w prawie Unii Europejskiej i polskim porządku prawnym”, pod red. O. Łachacz, J. Galster, Olsztyn 2013, s. 10-26. Badania te kontynuowała Habilitantka W licznych w licznych tekstach, z których na szczególniejszą uwagę zasługują: *Wolność i bezpieczeństwo osobiste osób ubiegających się o ochronę międzynarodową – refleksje na tle przekształconej dyrektywy*

receptyjnej, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego i Porównawczego”, 2015, t. XIII, s. 58-76 oraz odnoszący się do relacji między standardami wynikającymi z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka a międzynarodowym prawem uchodźczym artykuł *Interpretacja Europejskiej Konwencji Praw Człowieka a międzynarodowe prawo uchodźcze – kilka uwag na tle pozbawienia wolności w związku z migracyjnym statusem*, „Studia Prawnoustrojowe” 2020, t. 47, s. 143-156. Związków między detencją cudzoziemców a prawem do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego dotyczył dobrze udokumentowany tekst *Pozbawienie wolności imigrantów a prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego w świetle Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, „Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego” 2016, nr 7, s. 160-179. Bardzo istotnej a mało dostrzeganej w literaturze kwestii detencji dzieci dotyczył artykuł *The Rights of the Child and a Problem of Immigration Detention*, „Polish Review of International and European Law” 2020, t. 9, nr 2, s. 83-106. Zagadnienia pozbawienia wolności dziecka w kontekście migracyjnym dotyczył wcześniejszy tekst Habilitantki *Rozważania na temat standardu stosowania detencji dzieci cudzoziemców jako środka ostatecznego*, w: „Prawa dziecka: perspektywa publicznoprawna”, pod red. D. Jaroszevska-Choraś, A. Kilińska-Pękacz, A. Wedel-Domaradzka, Bydgoszcz 2019, s. 71-84. Do kwestii tych Habilitantka wracała jeszcze kilkakrotnie, zarówno w artykułach, jak i w ekspertyzach.

Czwarte pole badawcze wyrosło niewątpliwie z zainteresowania Habilitantki **prawami dziecka**. Odnosiły się do niej teksty w języku angielskim poświęcone standardom praw dzieci, których tożsamość nie jest należycie udokumentowana oraz artykuły zwracającą uwagę na trudności w ocenie wieku dzieci migrujących do państw europejskich. W tej grupie należy wskazać teksty: *Age Assessment: Polish Practice and International Standards*, „Polish Yearbook of International Law” 2022, nr XLII, s. 185-202; *Age assessment procedures and the protection of children's rights: an analysis of international standards*, w: „Womens, Children and (Other) Vulnerable Groups Standards of Protection and Challenges for International Law”, pod red. M. Półtorak, I. Topa, Berlin 2021, s. 283-304. Pozostając w tym nurcie dociekań dr Joanna Markiewicz-Stanny zajęła się właśnie także zagadnieniem ochrony dziecka przed eksploatacją w aspekcie standardów Międzynarodowej Organizacji Pracy – *Eliminacja najgorszych form pracy dziecka w standardach i działalności Międzynarodowej Organizacji Pracy*, w: „Prawa dziecka w prawie międzynarodowym” pod red. E. Karska, „Prawa Człowieka i Prawa Międzynarodowe” nr 2, 2013, s. 121-135. Kilka tekstów Habilitantki dotyczy sytuacji małoletnich cudzoziemców poszukujących ochrony międzynarodowej, m.in. *Małoletni*

cudzoziemcy poszukujący ochrony międzynarodowej w Polsce oraz ich prawa w standardach międzynarodowych, prawie krajowym i praktyce polskich władz (2018-2023), Warszawa 2024.

Piąte pole badawcze Habilitantki odnosi się do **prawa dyplomatycznego i konsularnego**. W tym zakresie wypada zwrócić uwagę na tekst *Pomoc konsularna w kontekście standardów prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego*, w: „Wybrane zagadnienia współczesnego prawa konsularnego (z perspektywy prawa i praktyki międzynarodowej oraz polskiej)” pod. red. W. Burek, P. Czubik, Kraków 2014, s. 227-245). Mieszczą się także w tym polu rozważania dotyczące funkcji konsulów i możliwości podejmowania przez nich działań interwencyjnych *Funkcje konsulów a prawa człowieka – uwagi na tle wprowadzania obowiązku interwencji konsularnej* w: „Polskie prawo konsularne w okresie zmian”, pod. red. W. Burek, P. Czubik, Warszawa 2015, s. 121-135.

Dość niespodziewanym i wydawałoby się odległym od pozostałych zainteresowań Autorki jawi się szóste pole badawcze, jakim jest **prawo morskie**. W ramach tych dociekań opublikowała Ona teksty dotyczące związków między emigracją nieregularną a zanieczyszczeniem środowiska morskiego. *Irregular migration and its impact on the marine environment: Legal aspects*, „Marine Policy” 2022, t. 144, s. 1-8 (tekst współautorski z prof. Szuniewicz-Stępień). tekst

Polityka migracyjna i azylowa w Unii Europejskiej to kolejne siódmej już pole badawcze. W tym obszarze znalazły się cztery artykuły poświęcone polityce migracyjnej i azylowej UE. Wśród nich na szczególniejszą uwagę zasługuje tekst *Nowy Pakt o migracji i azylu – pomiędzy spójnością fragmentacją prawa*, „Europejski Przegląd Sądowy”, 2025, nr 2, s. 4-12. We wcześniejszym artykule Habilitantka zajęła się związkiem między imigracją nieregularną postrzeganą w kategoriach kryzysu czy stanu nadzwyczajnego a procesem prawodawczym *The paradigm of the migration crisis and its influence on national legislation on irregular migration*, „Studia Prawnicze KUL” 2021, nr 4(88), s. 107-125. W swoich rozważaniach dr Joanna Markiewicz-Stanny dowiodła, że postrzeganie migracji nieregularne jako zagrożenia stało się usprawiedliwieniem dla pomijania szczegółowych analiz i oceny skutków tych zjawisk oraz wymogów procedury legislacyjnej – *The Repressive Function of Migration Law and the Fairness and Effectiveness of the European Union's Return Policy*, „Krytyka Prawa. Niezależne Studia Nad Prawem” 2020, t. 12, nr 4, s. 124-142. Zwróciła także uwagę na prywatyzację kontroli migracyjnej oraz wskazała, że organy Unii Europejskiej a także państw członkowskich tej organizacji zmierzają do ograniczenia obecności cudzoziemców poprzez kontrolę graniczną, utrudnienie dostępu do ochrony międzynarodowej i zwiększenie efektywności przymusowych powrotów. Zob. *Prywatyzacja kontroli migracyjnej w Europie* -

kazus przewoźników morskich, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2022, t. XXV, nr 3(55), s. 122-148.

Ósme i ostatnie pole badawcze Habilitantki dotyczy **działań wielonarodowych sił zbrojnych oraz odpowiedzialności organizacji międzynarodowych z tytułu naruszeń praw człowieka**. W tym obszarze zajęła się Ona zagadnieniem z zakresu zobowiązań, z dziedziny praw człowieka w działalności organizacji międzynarodowych. *Problem zakresu zobowiązań z dziedziny praw człowieka w działalności organizacji międzynarodowych i ich organów na przykładzie ONZ*, w: „Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka: nowe wyzwania – nowe rozwiązania”, pod red. J. Jaskiernia, t. I, Warszawa 2014, s. 323-339. Rozważała także dr Joanna Markiewicz-Stanny odpowiedzialność z tytułu naruszenia praw człowieka w związku z działaniami wielonarodowych sił zbrojnych. *Odpowiedzialność państwa za działania żołnierzy wielonarodowych sił zbrojnych w perspektywie ochrony praw człowieka*, „Międzynarodowe Prawo Humanitarne”, t. IV „Selektywna Eliminacja i Rozkaz Wojskowy”, 2013, s. 240-268.

Pozostając w tym obszarze badawczym poświęcała Habilitantka uwagę relacjom między rezolucjami Rady Bezpieczeństwa aż standardami praw człowieka w orzecznictwie ETPCz.

Teksty dr Joanny Markiewicz-Stanny poprzedzające Jej monografię mającą stanowić podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wyróżniają się rzetelnością badawczą, oryginalnością podjętej tematyki, dobrą znajomością źródeł i literatury przedmiotu, zwłaszcza obcojęzycznej, wnosząc istotny wkład do badań naukowych. **Wyróżnione przez Habilitantkę pola badawcze są dość szczegółowe, aczkolwiek generalnie wypada stwierdzić, że mieszczą się one w szeroko pojętych dociekaniach dotyczących problematyki migracji cudzoziemców i detencji**, które rozpatruje Ona z różnych punktów widzenia pod różnymi kątami. Dociekania te mają niebagatelne znaczenie, w pierwszym rzędzie dla prawa międzynarodowego publicznego, ale także dla praw człowieka. Wypada żałować, że wiele z nich bardzo dobry, odznaczających się dbałością o jasność wywodów, podstawy źródłowe i doktrynalne, ukazało się jednak w dość niszowych periodykach.

Reasumując przedhabilitacyjny dorobek naukowy dr Joanna Markiewicz-Stanny należy uznać za poważny w sensie merytorycznym i ilościowym. Spełnia on ze sporym naddatkiem wymogi stawiane dokonaniom habilitantów. Przedhabilitacyjne rozważania dr świadczą o dobrym przygotowaniu do prowadzenia badań, dowodzą Jej naukowej pasji, erudycji, dobrego warsztatu metodologicznego oraz umiejętności prowadzenia precyzyjnej i opartej na trafnych hipotezach analizy naukowej, wreszcie – zdolności do formułowania

wniosków. Wszystko to sprawia, że dr Joanna Markiewicz-Stanny okazuje się być badaczką dojrzałą naukowo do sprecyzowania i podjęcia tematu badawczego będącego istotą Jej bardzo interesującej rozprawy habilitacyjnej.

5. Ocena osiągnięcia naukowego wskazanego przez Habilitantkę

a. Ocena spełnienia przewidzianych przez ustawę warunków formalnych przewidzianych dla monografii będącej podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

We wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego dr Joanny Markiewicz-Stanny, jako osiągnięcie naukowe stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny – rozumieniu art. 219 ust.1 pkt. 2 a p.s.w.n. – będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazała monografię swojego autorstwa, *Detencja cudzoziemców. Standardy praw człowieka a polityka migracyjna państw europejskich*, wydaną w 2025 r. (ISBN 978-83-681199-01-7; e-ISBN 978-83-681199-02-4; DOI: 10.5281/zenodo 150811489). Monografia została opublikowana nakładem Wydawnictwa Instytutu Nauk Prawnych PAN, ujętego w ministerialnym wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe, sporządzonym na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy p.s.w.n., w serii: Rozprawy Prawnicze. Seria Monograficzna PAN.

Od strony formalnej monografia spełnia wymogi określone w art. 219 ust. 1 pkt 2 a p.s.w.n., gdyż stanowi autorską publikację naukową wydaną przez podmiot posiadający stosowną kwalifikację ministerialną, a jej tematyka mieści się w obrębie dyscypliny nauki prawne. Dane bibliograficzne są kompletne i pozwalają na jednoznaczną identyfikację zarówno publikacji, jak i wydawcy.

Jest to praca świetnie napisana, jasna w treści, rzeczowa w wywodach i końcowych wnioskach. Habilitant podzielił ją na pięć rozdziałów, rozbitych na mniejsze części, które poprzedza wstęp. Każdy z rozdziałów i większość podrozdziałów kończą – co należy odnotować z aprobatą – konkluzje lub niekiedy uwagi końcowe. Zamyka pracę syntetyczne, rzeczowe, jasne w treści, precyzyjne w wywodzie zakończenie, a uzupełnia bibliografia świetnie sporządzona bibliografia, nie budząca wątpliwości co do treści – co w ostatnich latach stało się coraz rzadsze w pracach z zakresu nauk prawnych.

b. Wybór i sformułowanie tytułu monografii

Zauważyć należy, że temat pracy (gr. *thema* – rzecz postawiona, sformułowana, przedstawiona), to zespół zjawisk, zdarzeń lub zagadnień, stanowiących przedmiot badania. W

temacie powinna być ujęta główna myśl przewodnia, określonej pracy naukowej. Temat pracy kwalifikacyjnej powinien niezbyt szeroko, ale też nie za wąsko informować czytelnika o problemie badawczym. Kryterium poprawności merytorycznej jest zawarcie w nim substancji podstawowej, rozwiązywanego problemu badawczego.

Tytuł rozprawy i jednocześnie jej temat jest bardzo ciekawy, świetnie sformułowany, trafnie zapowiadając podjęcie analizy zjawiska pozbawiania wolności cudzoziemców przez władze państw, w związku z wykonywaniem kontroli nad ruchem osobowym. Działania takie określane są mianem detencja cudzoziemców. Odnosi się on do wszystkich sytuacji, w których państwo pozbawia wolności jednostkę, niebędącą obywatelem tego państwa, w toku postępowania, w celu: zapobieżenia nielegalnemu wjazdowi, wydalenia (deportacji), przekazania innemu państwu dla rozpoznania wniosku o azyl. Podjęty problem dotyczy zagadnienia społecznie ważkiego, mającego istotne znaczenie dla nauki i praktyki, zwłaszcza obecnie, w obliczu masowych migracji do państw europejskich oraz do Stanów Zjednoczonych. Przyczyny i skutki tych ruchów ludności są ciągle z mozołem analizowane przez socjologów, kulturoznawców, antropologów kulturowych, ekonomistów, demografów, politologów i psychologów. Działania państw w obszarze migracji są przy tym poddawane surowej krytyce etyków, filozofów i przywódców religijnych, z różnych zresztą punktów widzenia. Stanowią się przy tym te działania istotne pole dyskursu politycznego i wygodny pretekst krytyki władz publicznych.

W tej sytuacji **wybór tematu** należy uznać za niezwykle trafny, przy czym dotyka on z jednej strony szeroko pojętego prawa międzynarodowego publicznego (powszechnego i uniwersalnego), regionalnych europejskich systemów prawnych, a więc systemu prawa Unii Europejskiej i Rady Europy z uwzględnieniem, z drugiej strony odnosi się do międzynarodowego prawa praw człowieka dotykając zarówno judykatów Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak i Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Nie pominięto przy tym polskiego prawa konstytucyjnego, administracyjnego i karnego, odnosząc się również do rozwiązań prawnych i praktyki administracyjnej oraz sądowej nie tylko licznych państw europejskich, lecz także wybranych systemów spoza tego obszaru. Temat rozprawy jest więc aktualny, istotny społecznie, ważny dla refleksji prawniczej, a ponadto dotyczy zagadnienia pomijanego w polskiej literaturze prawniczej, chociaż często i chętnie podejmowanego przez publicystykę, jednak zazwyczaj bez należytej znajomości rzeczy. Został on właściwie wybrany i adekwatnie sformułowany z punktu widzenia monografii habilitacyjnej.

c. Metodologia monografii. Problem badawczy, cel, teza i hipotezy

Badania prowadzone w dyscyplinie nauk prawnych opierają się w przeważającej mierze na analizie tekstów prawnych, rekonstrukcji norm oraz interpretacji ich funkcji, zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i praktycznym, a także odniesienia się do poglądów doktryny i judykatury. Od autora oczekuje się nie tylko biegłości w posługiwaniu się warsztatem dogmatycznoprawnym, lecz także spełnienia ogólnych standardów metodologicznej rzetelności. Wymaga to między innymi jasnego określenia przedmiotu badań, precyzyjnego sformułowania celu naukowego, konstrukcji tez i hipotez, a także jednoznacznego wskazania przyjętych metod badawczych. Elementy takie jak problem badawczy, cel, teza, hipoteza oraz pytania badawcze powinny zostać wyraźnie określone, najlepiej we wprowadzeniu do monografii oraz syntetycznie ujęte w autoreferacie. Ich obecność i odpowiednie ukształtowanie decydują o naukowej wartości monografii oraz o możliwości jej zakwalifikowania jako samodzielnego osiągnięcia naukowego o istotnym znaczeniu dla rozwoju dyscypliny, jaką są nauki prawne. Dobrze sformułowany **problem badawczy** powinien jednoznacznie identyfikować lukę poznawczą, którą autor zamierza wypełnić. Sformułowanie problemu badawczego rozpoczyna, a raczej rozpoczynać powinno proces badawczy. Określenie problemu badawczego wyznacza kierunek i treść badań, ich zakres oraz umożliwia sformułowanie tezy bądź tez. Problem naukowy jest swoistym pytaniem wykreślającym jakość i rozmiar pewnej niewiedzy lub braku dotychczasowej wiedzy. Określa on cel i granice pracy naukowej. Od jakości ustawienia problemu zależy jakość wszystkich dalszych etapów badania. Problem badawczy powinien wynikać z odczucia trudności natury teoretycznej lub praktycznej w konkretnej dyscyplinie lub specjalności naukowej. Konsekwencją winno być dążenie do określenia praw naukowych opartych na wnioskach z przeprowadzonych badań. Ostateczne sformułowanie problemu badawczego, czyli „ustawienie pracy naukowej” polega m.in. na precyzyjnym, merytorycznym i logicznym określeniu tegoż problemu, ustaleniu zasadniczych założeń oraz zakresu badań, oraz przedstawieniu i uzasadnieniu problemu badawczego. **Cel badania** wyznacza zamierzony rezultat, na przykład interpretację obowiązującego stanu prawnego lub sformułowanie propozycji zmian legislacyjnych. **Teza** przybiera postać twierdzenia odnoszącego się do analizowanego zagadnienia, natomiast **hipoteza** stanowi weryfikowalne przypuszczenie istnienia określonych zjawisk bądź zdarzeń, które podlega sprawdzeniu w toku analizy. Niekiedy określa się hipotezę jako naukowe przypuszczenie, co do istnienia lub nieobecności danej rzeczy, bądź zjawiska w określonym miejscu lub czasie. Wszystkie te elementy, czyli problem badawczy, cel, teza, hipoteza powinny być jednoznacznie przedstawione we wstępie pracy oraz syntetycznie zaprezentowane w autoreferacie.

Wszystkie tak zarysowane wymogi praca dr Joanny Markiewicz-Stanny, spełnia w całej rozciągłości.

Przedmiotem dociekań habilitantka uczyniła pozbawienie wolności stosowane w związku z wykonywaniem przez państwo prawa do kontroli nad ruchem osobowych, zwane w literaturze detencją. Środek ten stosowany jest głównie wobec osób niemających prawa wjazdu lub pobytu na terytorium określonego państwa, niemniej coraz częściej używa się go także w odniesieniu do cudzoziemców o uregulowanym statusie prawnym. Niesie on ze sobą poważną ingerencję w fundamentalne prawa jednostki takie jak prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, wolność od tortur oraz poniżającego, nieludzkiego karania lub traktowania, a także godzi w prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Jak wskazano we wstępie, w sposób zamierzony tytuł monografii odnosi się do cudzoziemców, ponieważ ich sytuacja najpełniej odzwierciedla fakt, że pozbawienie wolności w formie detencji może mieć zastosowanie do wszystkich osób, które nie mają obywatelstwa określonego państwa. Habilitantka dostrzega w tym jeden z wyjątków od prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego zauważając, że nie jest to problem jednostkowy, lecz odnosi się do wielu tysięcy osób rocznie.

Zamiarem dr Joanny Markiewicz-Stanny było zbadanie i przedstawienie prawnomiędzynarodowych standardów praw człowieka odnoszących się do detencji cudzoziemców oraz ich realizację w prawie i praktyce wybranych państw europejskich. Dążyła przy tym ona do empirycznego zbadania jakie prawa w istocie przysługują cudzoziemcom w związku ze stosowaniem wobec nich detencji oraz czy prawa te są rzeczywiście efektywnie chronione. Takie założenia niejako nakazywały poddać analizie standardy prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego wyznaczone treścią art. 5 Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, chroniącym jednostkę przed bezprawnym lub arbitralnym pozbawieniem wolności, także w aspekcie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Nie dostrzeżono tego wprawdzie we wstępie, ale Autorka odnosi się także do prawa Unii Europejskiej, chociaż niekoniecznie do Karty Praw Podstawowych UE. Habilitantka zauważyła konieczność zbadania związków między detencją cudzoziemców a naruszeniami norm zakazujących nie nieludzkiego lub poniżającego karania bądź traktowania oraz prawa do prywatności i poszanowania życia rodzinnego. Dostrzeżono w monografii, że detencja jest środkiem używanym w ramach procedur administracyjnych, ale sposób jego stosowania oraz oddziaływania na cudzoziemców jest zbliżony do instrumentów właściwych procedurom karnym, takich jak tymczasowe aresztowanie czy kara pozbawienia wolności.

Główną tezą monografii jest stwierdzenie, że stosowanie detencji cudzoziemców jest przykładem głębokiego rozdźwięku między treścią przepisów prawa międzynarodowego i krajowego a praktyką. Rozdźwięk ten dostrzega Habilitantka w tym, że prawo międzynarodowe praw człowieka domaga się skuteczności ochrony praw jednostki, a nie tylko zawarcia tych praw w przepisach. Uzasadnia to pytanie jak się ma prawnomiędzynarodowy standard praw jednostki do stosowania detencji w prawach w państwach europejskich. Innymi słowy, jak wykładane są normy prawne, odnoszące się do tych sytuacji przez właściwe organy państw. Zamiarem Autorki było wykazanie złożoności detencji cudzoziemców jako instrumentu prawnego, a także analiza natury detencji i oddziaływania jej na cudzoziemców. Łączy to dr Joanna Markiewicz-Stanny z głębokim kryzysem przestrzegania praw cudzoziemców, instrumentalizacją prawa międzynarodowego oraz wprowadzaniem stanów nadzwyczajnych w związku z masową migracją.

Zasadniczy nurt rozważań prowadzony jest w monografii wokół standardu prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego w aspekcie detencji cudzoziemców i naruszenia tego standardu w toku detencji. Autorka podkreśla przy tym, że pozbawienia wolności, tłumaczonego jako forma kontroli nad ruchem osobowym, doświadczają najczęściej osoby poszukujące ochrony międzynarodowej i uchodźcy, nazywani częstokroć także na potrzeby jej pracy „migrantami w sytuacji nieregularnej”.

Z zalem należy stwierdzić, że Autorka nie sformułowała obok tezy **hipotez**, które winny towarzyszyć wspomnianej tezie. Można jednak doszukać się tych hipotez w treści monografii, a potwierdza to także lektura zakończenia. Do hipotez tych należałoby stwierdzenie, że detencja stała się zwykłym immanentnym dla prawa i polityki migracyjnej instrumentem, w pewnym sensie uzasadnionym coraz liczniejszym napływem cudzoziemców o sytuacji nieregularnej. Zjawisko to postrzegane jest w kategoriach kryzysu i stanu nadzwyczajnego w związku z masową migracją. Kolejną tezę odkodować można jako konieczność zachowania balansu między prawem państwa do kontroli nad wjazdem i pobytem cudzoziemców na jego terytorium, a prawem do wolności i bezpieczeństwa osobistego jednostki. Trzecia z hipotez odnosi się, którą można by od szukać w pracy, odnosi się do postrzegania migracji jako obszar zagrożeń bezpieczeństwa państwa i zjawisko uderzające w istotę suwerenności. Wybrzmieć także wśród hipotez powinno to, że standard ochrony praw jednostki czyni dopuszczalnym pozbawieniem wolności cudzoziemca o statusie nieregularnym i zarówno w celu zapobieżenia nielegalnemu wjazdowi, jak i w celu przeprowadzenia deportacji. W autoreferacie Habilitantka bardzo mocno akcentuje, że szukała odpowiedzi na pytanie jaki jest charakter prawny detencji cudzoziemców i jakie są standardy prawa międzynarodowego praw człowieka w zakresie

detencji cudzoziemców. Zadeklarowała przy tym, że dążyła do ustalenia w jaki sposób jest ona unormowana i stosowania w wybranych państwach europejskich, a także czy istnieje w tym obszarze określony model prawny. Szkoda, że tych tak jasno sformułowanych pytań w ten sposób nie przedstawiła w tekście wstępu.

Ważne jest przy tym, co dr Joanna Markiewicz-Stanny naprowadza w swoich wywodach, że detencja powinna posiadać podstawę prawną, być zgodna z prawem i pozostawać w związku z uprawnionym celem. Przy tej okazji w rozważaniach wybrzmiewa, że standardy konwencyjne nie wymagają, aby detencja była stosowana przez sąd i aby istniała kontrola sądowa. Niewątpliwie ważną hipotezą okazywała się kwestia sposobu oceny proporcjonalności detencji cudzoziemców, zwłaszcza przez TSUE. Dr Joanna Markiewicz-Stanny dostrzega tu pewną dystynkcję między standardami ETPCz a standardami uniwersalnymi (s. 406). Kolejna sprawa, godna zauważenia jako hipoteza, to problem standardu ostateczności detencji dzieci. Ostatnia kwestia to zagadnienie celów, jakie detencja spełnia w praktyce poszczególnych państw, będąc używana jako instrument odstraszenia i oddziaływania na cudzoziemców, a więc inny od tych, które są traktatowo określone.

Przyjęte założenia badawcze uzasadniły wykorzystanie materiału źródłowego, w którym, obok wspomnianej już Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz orzecznictwa ETPCz, znalazły się dokumenty: Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców, Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych, Rady Praw Człowieka, Komitetu Praw Człowieka, Komitetu Praw Dziecka, Wysokiego Komisarza Praw Człowieka, Specjalnego Sprawozdawcy ds. Praw Człowieka Migrantów, Specjalnego Sprawozdawcy ds. Tortur i Innego Nieludzkiego lub Poniżającego Karania lub Traktowania, wreszcie Grupy Roboczej ds. Arbitralnych Uwięzień. Przyjęte założenia co do zakresu rzeczowego pracy nakazywały także zbadać systemy prasowe wybranych państw europejskich w aspekcie polityki migracyjnej i azyłowej tych państw oraz faktyczne położenia cudzoziemców poddanych detencji.

d. Kompozycja monografii wraz z oceną merytoryczną

Struktura pracy jest jasna, przemyślana i zwarta. Składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych **warsztatowym wstępem**, w którym wyjaśniono tytuł monografii, określono przedmiot i problem badań, sformułowano ich cel i tezę badawczą. W dalszej części wstępu skrótowo, ale w sposób całkowicie wystarczający, omówiono źródła i literaturę przedmiotu. Habilitantka wykorzystała niezwykle bogaty materiał źródłowy, w którym znalazły się polskie akty normatywne, źródła prawa wtórnego Unii Europejskiej, umowy międzynarodowe zawarte przez Unię Europejską oraz umowy międzynarodowe, których stroną nie była Polska, akty

normatywne państw obcych, odnoszące się do podjętej problematyki (zebrano źródła niemieckie, hiszpańskie, niderlandzkiego, francuskie, Belgijskie, bułgarskie, włoskie, brytyjskie, irlandzkie, rumuńskie, austriackie, węgierskie, portugalskim, fińskie, duńskie, łotewskie, litewskie, estońskie, greckie, azerbejdżańskie, szwedzkie, USA, australijskie, algierskie, marokańskie i tunezyjskie).

Równie bogate jest **orzecznictwo**, w ramach którego obok judykatów sądów polskich znalazły się orzeczenia sądu francuskich, bułgarskich, belgijskich, włoski, brytyjskich i USA. Istotną część materiału źródłowego stanowią dokumenty ONZ i Rady Europy. Obok nich orzeczenia Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, Komitetu Praw Człowieka, Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Komitetu Narodów Zjednoczonych przeciwko torturom, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wreszcie rozliczne dokumenty organizacji międzynarodowych i międzyrządowych.

Źródłom towarzyszy bardzo **bogata literatura** prawie w całości w językach obcych. Żałować należy, że dr Joanna Markiewicz-Stanny zebrawszy tak starannie wyjątkowo bogaty materiał źródłowy, nie dostrzegła potrzeby jego opisanie we wstępie, skonfrontowania źródeł ze sobą. Oczywiście, tego rodzaju analiza wymagałaby znacząco większej uwagi, niż napisanie całej rozprawy, ale byłaby też wspinałym darem dla czytelnika. W podjęciu się tego rodzaju pracy nikt Habilitantki przez jakiś czas nie będzie w stanie zastąpić. Dlatego też wypada oczekiwać, że po pomyślnym niewątpliwie zakończeniu przewodu habilitacyjnego zechce Ona podjąć się tego żmudnego, ale bardzo potrzebnego zadania.

We wstępie omówiono także **metody badań** oraz **strukturę monografii**. Autorka zadeklarowała, że stosowała metodę formalno-dogmatyczną, zwłaszcza w analizie przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz w wykładni Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, a także Konwencji o prawach dziecka. Ta deklaracja nie jest do końca prawdziwa, gdyż wspomnianą metodę stosowała w gruncie rzeczy analizując przepisy wszystkich, jakże licznych, aktów normatywnych. Odwoływała się także do metody historyczno-prawnej i metody prawno-porównawczej, zwłaszcza odnosząc się do praktyki wybranych państw europejskich w odniesieniu do detencji cudzoziemców. Szkoda, że w tym miejscu nie pokusiła się ona o wyjaśnienie kryteriów, którymi posłużyła się wybierając do analizy systemy prawne wspomnianych państw.

W gruncie rzeczy uważny czytelnik musi dostrzec, że posłużyła się ona jeszcze innymi metodami, których nie wymieniła we wstępie. Niewątpliwie założenie, że każde zjawisko ma swą genezę oraz rodzi określone następstwa, skłoniło Habilitantkę do wyboru metody genetycznej, opartej nadto o indukcyjne i dedukcyjne metody wnioskowania. W zakresie

analizy tekstów normatywnych niezbędną okazała się cała paleta metod prawniczych, które także znalazły tu zastosowanie, chociaż dr Joanna Markiewicz-Stanny nie wspomina o tym. W pierwszym rzędzie należała do nich metoda egzegezy tekstu prawnego, stosowana wyraźnie według wskazań zwartych w koncepcji derywacyjnej w ujęciu M. Zielińskiego. Towarzyszyła jej także analiza lingwistyczna, zarówno w ujęciu topiczno-retorycznym Chaïma Perelmana, jak i w nieco mniejszym stopniu w ujęciu proceduralnym. Lektura monografii dowodzi także, że nie obca była Habilitantce hermeneutyka prawnicza jako metoda wyjaśniania tekstu. Zastosowanie wspomnianych metod znajduje swój wyraz w przyjętej metodzie eksplantacji tekstów wszystkich aktów prawa. Zmuszało to dr Joannę Markiewicz-Stanny do posłużenia się metodą leksykalną, co wynikało z faktu, iż wykładnia językowa, zwana także semantyczną lub gramatyczną, uznawana jest, jak wskazuje się w literaturze za „królową” wykładni.

Żałować nieco należy, że dr Joanna Markiewicz-Stanny znając doskonale wspomniane wyżej metody i posługując się nimi w sposób znakomity nie odkryła we wprowadzeniu przed czytelnikiem i recenzentami tajników swego warsztatu. Wypada stwierdzić raz jeszcze, że w istocie rzeczy uciekała się Ona także do innych metod badawczych, niż te, które wskazała we wstępie, ale posługiwała się nimi intuicyjnie. Przypomina to trochę sytuację Pana Jourdaina z komedii Moliera *Mieszczanin szlachcicem*, który nie wiedział, że mówi prozą. Zachęcać należy Habilitantkę, aby w przyszłości z większą otwartością i odwagą prezentowała swój warsztat naukowy, omawiając szerzej kwestie metodologiczne.

Zasadniczy trzon pracy otwiera rozdział, może nie najszcześliwiej zatytułowany, „Zagadnienia podstawowe”. Przedstawiono w nim, całkowicie słusznie, podmiotowe i przedmiotowe ramy badań w tym zwłaszcza pojęcie detencji cudzoziemców i jej zakres. W tekście książki omyłkowo pojęcie detencji cudzoziemców i jego (sic!!! – przyp. mój J.S.) zakres. Dalej ukazano charakter prawny detencji zwracając uwagę na elementy administracyjnoprawne i kontekst prawnokarny. Zajęto się także prawem i polityką migracyjną państw europejskich, aby następnie płynnie przejść do ukazania detencji cudzoziemców aspekcie historyczno-prawnym. Recenzent nieco żałuje, że habilitantka nie sięgnęła w swoich rozważaniach do wcześniejszych okresów historycznych, ale nie poczytuje koncepcji przyjętej przez dr Joannę Markiewicz-Stanny za błąd, tym bardziej, że wytłumaczyła ona w sposób przekonujący określenie cezury wyjściowej. Wskazała przy tym na istotne dla podjętej tematyki koncepcje doktrynalne Hugo Grocjusza, Samuela von Pufendorfa i Chrystiana von Wolfa.

W dalszej części rozdziału pierwszego przedstawiono współczesny kształt definicji cudzoziemców oraz źródła prawa dotyczące tego zagadnienia, omawiając system uniwersalnej ochrony praw człowieka, międzynarodowe prawo uchodźcze oraz systemy prawne Rady

Europy i Unii Europejskiej. Ta, odnoszące się do źródeł część rozważań, niezmiernie ważna, wręcz nieodzowna, powinna jednak znaleźć należne sobie miejsce we wstępie. Wypadało także wśród źródeł omówić system OBWE, zwyczajowo pomijany w polskich opracowaniach oraz szerzej z charakteryzować system prawny Polski.

Nie do końca można także zgodzić się z konstatacją Habilitantki zawartą w konkluzji pierwszego rozdziału, co do tego, że regulacje prawne odnoszące się do detencji są bardzo skąpe. Przeczą temu i to jednoznacznie chociażby wcześniejsze wywody dr Joanny Markiewicz-Stanny. Wątpliwości budzi także zasadność wydzielenia przez Habilitantkę międzynarodowego prawa uchodźczego (s. 76). Wydaje się, że międzynarodowe prawo uchodźcze jest częścią systemu uniwersalnej ochrony.

W rozdziale drugim, poświęconym determinantom współczesnego kształtów detencji cudzoziemców dr Joanna Markiewicz-Stanny przedstawiła problem suwerenności państwa i ochrony granic państwowych referując kolejno: istotę suwerenności, zasadę zwierzchnictwa terytorialnego i kontroli granic, politykę migracyjną, jako wyraz suwerenności, eksternalizację kontroli migracji oraz eksterytorialny wymiar ochrony praw człowieka. Ponadto w tej części monografii odniesiono się do podmiotów zaangażowanych kontrolę migracyjną, ukazano migracje ludności jako problem bezpieczeństwa i ochrony granic oraz odniesiono się do związków prawa migracyjnego z prawem karnym.

Ważną kwestią okazało się zwrócenie w konkluzji rozdziału uwagi na fakt, że państwa traktują działania eksterytorialny jako istotny element swojej polityki migracyjnej, natomiast Europejska Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności widzi eksterytorialne stosowanie Konwencji jako wyjątek, a orzecznictwo Trybunału w Sztrasburgu nie jest w tym zakresie jednolite.

Poważniejszym mankamentem tej części pracy jest niewykorzystanie, przy okazji omawiania istoty suwerenności, rozważań prowadzonych w tym przedmiocie w licznych przy licznych pracach J. Jaskierni m.in. *Suwerenność narodu a koncepcja państwa postsuwerennego*, „Państwo i Prawo”, 2006, nr 10, s. 43 i n. Upomnieć się także wypada o pracę J. Kranza *Suwerenność i ponadnarodowość a integracja europejska*, Warszawa 2006 (Autorka zna inną późniejszą pracę J. Kranza, *Pojęcie suwerenności we współczesnym prawie międzynarodowym*). Rozważania w kwestii istoty suwerenności wiele zyskałyby także gdyby autorka odwołała się do wywodów A. Wróbla, *Podzielona suwerenność*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2006, nr 11, s. 1 i n.; książki J. Czaputowicza, *Suwerenność*, Warszawa 2018; wielu artykułów m.in. M. Paszkowskiej i K. Czuby *Problem suwerenności państw członkowskich Unii Europejskiej (z uwzględnieniem Traktatu Lizbońskiego)*, „Przegląd Prawa Publicznego”

2009, nr 1, s. 13-29; J. Kossowskiej, Globalizacja a suwerenność państwa, „Przegląd Nauk o Obronności”, 2017, t. 2, nr 3, 233 i n.; Z. Witkowskiego, *Suwerenność między rzeczywistym znaczeniem pojęcia a przestrzeganiem go jako narzędzie dla radykalizacji antyunijnej retoryki narastającej autokracji*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2023, nr 2, s. 79 i n.; S. Konopackiego, *Problem suwerenności w Unii Europejskiej* „Studia Europejskie”, 2008, nr 3, s. 9 i n.; S. Sowińskiego, *Suwerenność, ale jaka? Spór o suwerenność Rzeczypospolitej polskiej eurodebacie*, „Studia Europejskie”, 2004, nr 1, s. 23 i n.; P. Kaczorowskiego, *Suwerenność – zagadkowe pojęcie kontynentalnego państwa. Wybrane kwestie z historii i teorii suwerenności*, „Civitas. Studia z Filozofii Polityki”, 2017, nr 20, s. 25; A. Raczkowskiej-Terli, *Zasada suwerenności narodu a zasada państwa prawa. Między harmonią a konfliktem*, w: A. Domańska, K. Skotnicki (red.), „Zagadnienia prawa konstytucyjnego. Zasada suwerenności. Problemy wybrane. Księga dedykowana Profesorowi Michałowi Domagale”, Łódź 2017, s. 101 i n.; W. Armdta, *Współczesny prawodawca a problematyka suwerenności wewnętrznej*, „Zeszyty Prawnicze”, 2017, nr 4 (56), s. 31 i n.; R. Rosickiego, *O suwerenności*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny”, 2010, nr 4, s. 63 i n.; M. Goryszewskiego, *Problem suwerenności państwa w epoce globalizacji*, „Notatki Płockie”, 2023, nr 3 (279), s. 68 i n.; A. Kłysika, *Suwerenność a proces integracji europejskiej*, „Acta Universitatis Lodzianis, Folia Oeconomica” 2004, nr 180, s. 139 i n.; R. Skarżyńskiego, *Od suwerenności do władzy politycznej*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2016, nr 8, s. 65; T. G. Grossa, *Suwerena władza w Europie*, „Analiza Instytutu Sobieskiego” 2016, nr 81, passim; I. Popiuk-Rysińskiej, *Suwerenność państw w międzynarodowych organizacjach integracyjnych*, „Rocznik Integracji Europejskiej” 2020, nr 14, s. 51 i n.; tejsze, *Suwerenność współczesnych państw – konieczność redefinicji*, w: E. Halizak, I. Popiuk-Rysińska (red.), „Państwo we współczesnych stosunkach międzynarodowych”, Warszawa 1995, passim; L. Morawskiego, *Suwerenność i prawo międzynarodowe – od prawa państw do prawa ludów*, „Forum Prawnicze” 2011, nr 1, s. 13 i n.; I. E. Wakuluka, *Nowe ujęcie suwerennych państw naukach prawnych i ekonomicznych*, „Oeconomia Copernicana” 2011, nr 4, s. 43 i n. Listę tę można by jeszcze znacząco wydłużyć. Szkoda, że Autorka, odnosząc się przy omawianiu istoty suwerenności państwa, do wielu publikacji w językach obcych oraz do licznych orzeczeń, nie dokonała sumienniejszej kwerendy w rodzimej literaturze naukowej.

Zarzut pominięcia ustaleń rodzimej doktryny można odnieść także do stanowiska zaaprobowanego przez habilitantkę, która podzieliła pogląd D. Pudzianowskiej, że „standardy praw człowieka generują nową logikę w podejściu do obywatelstwa sprzyjając rozwojowi statusów cudzoziemców”. Kwestię tę podnoszono już wcześniej w licznych artykułach m.in. J.

Połatyńskiej, *Prawo do obywatelstwa jako prawo człowieka*, „Folia Iuridica. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego”, Łódź 2010, s. 2 i n.; M. Pilicha, *Zasada obywatelstwa w prawie prywatnym międzynarodowym. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 2015; H. Zięby-Załuckiej, *Problematyka obywatelstwa a prawa obywatelskie w Konstytucji Rzeczypospolitej*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2001, nr 1, s. 117 i n.; R. Wonickiego, *Obywatelstwo europejskie światło Karty Praw Podstawowych*, „Civitas. Studia z Filozofii Polityki”, 2010, nr 12, s. 27 i n.; [b.a.], *Prawo do obywatelstwa dzieci-uchodźców urodzonych w Unii Europejskiej światło karty praw podstawowych UE*, Warszawa 2017; E. Dyni, *Obywatelstwo światło prawa międzynarodowego*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin – Polonia. Sectio G”, 2000, vol. XLVII, s. 23 i n.; K. Chrostowskiej-Malak, *Wpływ członkostwa Polski w Unii Europejskiej na status obywatela i cudzoziemca w państwie polskim – zagadnienia wprowadzające*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach. Seria Administracja i Zarządzanie”, 2017, nr 114, s. 263 i n.; W. Czaplińskiego, *Problematyka obywatelstwo aktualnie w pracach Rady Europy*, „Studia Europejskie” 1998, nr 2, s. 49 i n.

Kwestia obywatelstwa w perspektywie migracji do Europy oraz wiążącej się z tym perspektywą praw człowieka bliska była niżej podpisanemu, który analizował także przy tej okazji literaturę obcojęzyczną. Por. J. Sobczak, *Obywatel Unii Europejskiej- prawa i obowiązki*, w: „Prawo europejskie dla politologów. Zagadnienia systemowe”, red. T. Ślęzak i A. J. Madera, Kraków 2005, s. 401-422; *Obywatelstwo Unii Europejskiej – założenia i polska rzeczywistość*, w: „Nowoczesność. Ponowoczesność. Społeczeństwo obywatelskie w Europie Środkowej i Wschodniej”, t. II, red. S. Partycki, Lublin 2007, s. 13-32; *Obywatelstwo europejskie – miraż, rzeczywistość, polskie złudzenia*, w: „Unia Europejska. Polityczne i prawne aspekty integracji”, red. Z. Biegański, J. Jackowicz, Warszawa 2008, s. 177 – 201; *Sytuacja prawna cudzoziemców w Polsce*, w: M. Jeziński (red.), „Kulturalne determinanty nacjonalizmu”, Toruń 2008, s. 70 – 89; *Idea narodu europejskiego wobec koncepcji obywatelstwa Unii Europejskiej* w: P. Sitek, P. Gołębiowski (red.), „Społeczeństwo obywatelskie – aktualne i przyszłe wyzwania”, Warszawa 2022, s. 15-52.

Rozważania te mogły być jednak trudno dostępne dla Habilitantki z tej racji, że ukazały się w periodykach, które obecnie zaliczamy raczej do niszowych. Trudno jednak wytłumaczyć nie wyszło niewykorzystanie przez dr Joannę Markiewicz-Stanny prac M. Wyrzykowskiego, *Obywatel i biurokracja*, w: „Prawa człowieka w społeczeństwie obywatelskim Warszawa 1993; M. Magowskiej, *Obywatel w procesie zmian*, Kraków 2001; C. Mika, *Obywatelstwo europejskie w świetle prawa wspólnotowego międzynarodowego*, „Toruński Rocznik Praw

Człowieka i Pokoju”, Toruń 1994, z. 2, s. 64 i n.; A. Cielenia i A. Szymańskiego, *Obywatelstwo Unii Europejskiej*, Warszawa 2004 s. 18; B. Mielnika, *Obywatelstwo Unii Europejskiej*, Wrocław 2000, s. 23 i n.; A. Wyrozumskiej, *Jednostka w Unii Europejskiej* w: J. Barszcz (red.), „Prawo Unii Europejskiej” Warszawa 2004, s. 378 i n.; R. Pelca, obywatelstwo Unii Europejskiej a obywatelstwo państw członkowskich i państw trzeci, w: S. Biernat (red.), „Studia z prawa Unii Europejskiej. W piątą rocznicę utworzenia Katedry Prawa Europejskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego”, Kraków 2000, s. 83 i n. Mając to na względzie wypada podnieść, że problemy, do których odniosła się Habilitantka, przywołując w stosownych przypisach tylko teksty w językach obcych mają bogatą literaturę w języku polskim por. przypisy: 28, 30, 31, 37, 38 na s. 92 i 93. Podobnych sytuacji można znaleźć więcej w tekście dr Joanny Markiewicz-Stanny. Recenzent nie czyni z takiej sytuacji Habilitantce poważniejszego zarzutu rozumiejąc przekonanie, że przywoływanie literatury w obcych językach podnosi wagę rozprawy, dowodząc eksperieneci Autorki, jej odczytania i umiejętności zbierania materiałów.

Rozdział trzeci monografii habilitacyjnej dr Joanna Markiewicz-Stanny poświęciła omówieniu międzynarodowego standardu pozbawienia wolności cudzoziemców. W jego treści przedstawiła detencję cudzoziemców jako ingerencję w prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego szczególnie w aspekcie kontroli granicznych i przesłanki dopuszczalności pozbawienia wolności. Omówiła także gwarancje przysługujące osobom pozbawionym wolności, zwracając uwagę na problem kontroli sądowej oraz prawo do odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności. W konkluzjach tego rozdziału uwypuklając rolę Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w wykładni treści Europejskiej Konwencji Praw Człowieka podkreślono, że test oceny czy pozbawienie wolności cudzoziemca nie miało charakteru arbitralnego jest dla władz państwa mniej surowy niż w każdym innym przypadku pozbawienia wolności, na podstawie prawa karnego bądź administracyjnego.

W kolejnym, czwartym rozdziale ukazano problem detencji cudzoziemców w prawie i praktyce państw europejskich. W tekście rozważań, zawartych w tej części pracy, przebiega chęć ustalenia czy w państwach europejskich ukształtował się jakiś model prawny detencji. Habilitantka zajęła się tu m.in. zakresem i przesłankami dopuszczalności zastosowania detencji, czasem jej trwania, zakresem podmiotowym tego środka i jego proporcjonalnością. Omówiła także funkcjonowanie organów podejmujących decyzje w sprawach detencji, a także gwarancje proceduralne i instytucjonalny wymiar detencji oraz bardzo istotny problem traktowania cudzoziemców pozbawionych wolności.

Treści zawarte w trzecim i czwartym rozdziale stanowią zasadniczy trzon pracy dowodząc świetnego przygotowania Habilitantki do badań naukowych, jej bezsprzecznie głębokiej wiedzy, doskonałej znajomości zarówno źródeł jak i literatury przedmiotu.

W ostatnim, piątym rozdziale dr Joanna Markiewicz-Stanny rozważyła konsekwencje bezprawnej i arbitralnej detencji cudzoziemców wskazując, że może ona pełnić rolę instrumentu karania, presji, ekskluzji i dyskryminacji cudzoziemców. Kwestie te analizowała w aspekcie praw jednostki, odnosząc się także do problemu wykonywania przez państwo zobowiązań międzynarodowych. Przy tej okazji zwróciła uwagę na prawie niedostrzegane w literaturze i w praktyce zagadnienie dobrej wiary, w aspekcie pytania czy detencja została zastosowana w celu uprawnionym i czy nie doszło do oszustwa lub obejścia prawa przez państwo, a także – co chyba ważniejsze – czy arbitralność detencji nie stała się elementem polityki i nie zaczęła pełnić roli instrumentu represyjnego i prewencyjnego wymuszającego na cudzoziemcach decyzje o wyjeździe.

Wieńczy pracę doskonale skonstruowane *Zakończenie* podsumowujące przeprowadzone rozważania i odpowiadające na postawione we wstępie hipotezy badawcze. Niepokojące są konstatacje Habilitantki o instrumentalizacji prawa, aczkolwiek towarzyszą im konstatacje pozytywnie oceniające działalność ETPCz i zauważające powstawanie normatywnego modelu przepisów dotyczących praw człowieka. Dostrzegła także Autorka braki obecnego modelu, zwłaszcza w kwestii dostępu do tłumacza i pomocy prawnej oraz fasadowości kontroli sądowej, i automatyzmu działań organów administracyjnych dr Joanna Markiewicz-Stanny zauważyła i w pogłębiony sposób uzasadniła stanowisko, że stosując detencję konieczne jest zachowanie właściwego balansu między prawem państwa do kontroli nad wjazdem i pobytem cudzoziemców na jego terytorium a prawem do wolności i bezpieczeństwa osobistego jednostki. Dostrzegła, że wyważenie tych elementów determinuje fakt, że migracja nieregularna jawi się jako obszary zagrożeń bezpieczeństwa państwa i jest postrzegana jako zjawisko uderzające w prawo państwa do kontroli nad ruchem osobowym, co traktowane jest jako istota suwerenności. Zdaniem recenzenta, treść przedstawionych w autoreferacie wniosków (s. 7-14) jest znacznie bardziej pogłębiona, od tekstu *Zakończenia*, co nie oznacza oczywiście, że wywody zawarte w zakończeniu należy uznać za niewystarczające. Wydaje się, że pisząc Autoreferat po jakimś okresie od złożenia i opublikowania monografii, Habilitantka ponownie przemyślała całość swoich wywodów dochodząc do bardziej wnikliwych najlepiej uzasadnionych konstatacji.

Pozytywnie należy ocenić **stronę warsztatową**. Wywody dr Joanny Markiewicz-Stanny są bardzo starannie udokumentowane, a praca napisana jest poprawnym i żywym

językiem polskim, aczkolwiek Habilitantka ma tendencję do posługiwania się nieco zbyt długimi zdaniami. Najważniejsza dla oceny pracy jest **treść merytoryczna**, w tym podstawowy składnik tej treści – wyrażane poglądy. Przede wszystkim należy podkreślić, że treść ocenianej rozprawy habilitacyjnej jest nader bogata. Habilitantka podjęte kwestie rozpatruje wszechstronnie z rozmaitych punktów widzenia, docieka przyczyn i celu norm odnoszących się do podjętych przez Niego badań. Wszystko to uzasadnia spostrzeżenie, że kompleksowość i wielopłaszczyznowość prowadzonej analizy należą do najmocniejszych stron książki. Za trafną i wykazaną należy uznać główną tezę rozprawy, która wsparta została całym szeregiem trafnych, chociaż przyznać należy, prowokujących do dyskusji zapatrywań szczegółowych.

Oceniana rozprawa jest dziełem oryginalnym, wyraźnie wzbogacającym dorobek polskiej literatury naukowej. Dotyczy ona ważnego dla praktyki i teorii zagadnienia badawczego. Habilitantka, zarówno w toku wywodów, jak i w końcowej obszernej analizie dowiodła, że jest inteligentną i kompetentną badaczką, która w polu swoich dociekań porusza się z dużym znanstwem i swobodą, prezentując świetną znajomość analizowanej problematyki. Praca habilitacyjna dr Joanny Markiewicz-Stanny ma niebagatelne znaczenie dla doktryny powszechnego (uniwersalnego) prawa międzynarodowego publicznego oraz dla praw człowieka. Habilitantka wykazała się umiejętnością sformułowania oryginalnego problemu naukowego, sprawnością budowy konstrukcji wywodu oraz konsekwencją badawczą w prezentacji problemu. W rezultacie zostało przygotowane i przedstawione niezwykle wartościowe poznawczo i nowatorskie w literaturze polskiej ujęcie problematyki detencji

Zgadzając się generalnie z tezami i hipotezami dr Joanny Markiewicz-Stanny z obowiązku recenzenckiego wypada zwrócić uwagę na niezwykle bogatą i solidną dokumentację wywodów w przypisach, które nie mają charakteru odsyłającego, a erudycyjny dowodząc tym samym głębszej eksperienencji Autorki w zakresie podjętego tematu.

Habilitantka, co istotne, zajmuje częstokroć krytyczne stanowisko, wobec opinii innych autorów, w pierwszym rzędzie obcojęzycznych, które konfrontuje, podziela, poddaje w wątpliwość, bądź odrzuca, jeśli nie wytrzymują krytyki. Posługuje się przy tym bogatym i precyzyjnym językiem. Praca dowodzi dużej wiedzy prawniczej Autorki oraz sprawności intelektualnej. W sumie należy stwierdzić, że przedstawiona praca habilitacyjna jest dziełem oryginalnym, wyraźnie wzbogacającym dorobek polskiej literatury z zakresu prawa karnego procesowego. Czytelnik monografii dr Joanny Markiewicz-Stanny raz jeszcze może się przekonać, że dominującą cechą Jej twórczości naukowej jest rzetelność badawcza połączona z ostrożnością wniosków, jasnością sądów i głębią refleksji. Łączy to Opiniowana z krytycznym stosunkiem do ustaleń poprzedników i dążeniem do konfrontacji obrazu

wyłaniającego się z przekazów źródłowych ze świadectwami praktyki oraz z umiejętnością syntezy oraz precyzją wykładu.

Za dominujące cechy rozprawy należy uznać krytyczny stosunek Autorki do ustaleń poprzedników, jasność wywodów i dobrą polszczyznę. Habilitantka dowiodła, że jest inteligentną i kompetentną badaczką, która w polu swoich dociekań porusza się z dużym znawstwem, prezentując doskonałą znajomość analizowanej problematyki. Habilitantka przygotowała i przedstawiła wartościową poznawczo pracę, dowodząc swojej wiedzy prawniczej oraz sprawności intelektualnej

Problematyka podjęta przez Habilitantkę w monografii została opracowana na wysokim poziomie merytorycznym, z zachowaniem oryginalności ujęcia i osadzeniem w szerokim kontekście teoretycznym, prawnym i społecznym. Praca spełnia kryterium nowości zarówno w wymiarze subiektywnym, jako efekt indywidualnego podejścia Autorki, a także w wymiarze obiektywnym, poprzez wniesienie nowej jakości do badań nad relacją między prawem międzynarodowym publicznym a prawami człowieka i systemami konstytucyjnymi państw europejskich.

Dr Joanna Markiewicz-Stanny przygotowała i przedstawiła niezmiernie wartościową monografię *Detencja cudzoziemców. Standardy praw człowieka a polityka migracyjna państw europejskich*, dowodząc swojej obszernej wiedzy prawniczej oraz sprawności intelektualnej. Książka ta wnosi istotny wkład do badań w obszarze prawa międzynarodowego publicznego oraz praw człowieka. Praca ta z wysokim naddatkiem spełnia warunki określone w ustawie.

6. Konkluzja

W konsekwencji należy uznać, że monografia naukowa, wydana przez wydawnictwo ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a ustawy p.s.w.n., stanowi osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, wnoszące znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki prawne. Książka dr Joanny Markiewicz-Stanny wnosi także istotny wkład do badań prawa międzynarodowego publicznego oraz praw człowieka. Ważna jest także dla prawa konstytucyjnego i administracyjnego.

Niezmiernie wysoko należy także ocenić przedhabilitacyjny dorobek dr Joanny Markiewicz-Stanny oraz Jej osiągnięcie organizacyjne i dydaktyczne.

